

Dr. Francesc LLOP i BAYO
Antropòleg
963 856 652 / 636 066 978
Joan Llorenç, 62 – 10
VALÈNCIA
E- 46008 (COMUNITAT VALENCIANA)

083038@gmail.com

València, 01-08-2025

Informe urgent sobre la conservació de les campanes de Sant Bartomeu Apòstol de Benicarló

Ahir dia 31 de juliol vam fer un concert combinat de campanes i instruments de vent, cosa poc habitual, per iniciar els concerts d'orgue en la parròquia. No és la primera vegada que hem actuat en eixe campanar, atès que en 2012 ja vam fer un altre concert. El programa d'ahir consistia en tocs de la Consueta de la Catedral de València del 1527, molt semblants a d'altres actuals de distints campanars de la diòcesi de Tortosa, combinats amb instruments de vent del Grup de Metalls de Benicarló.

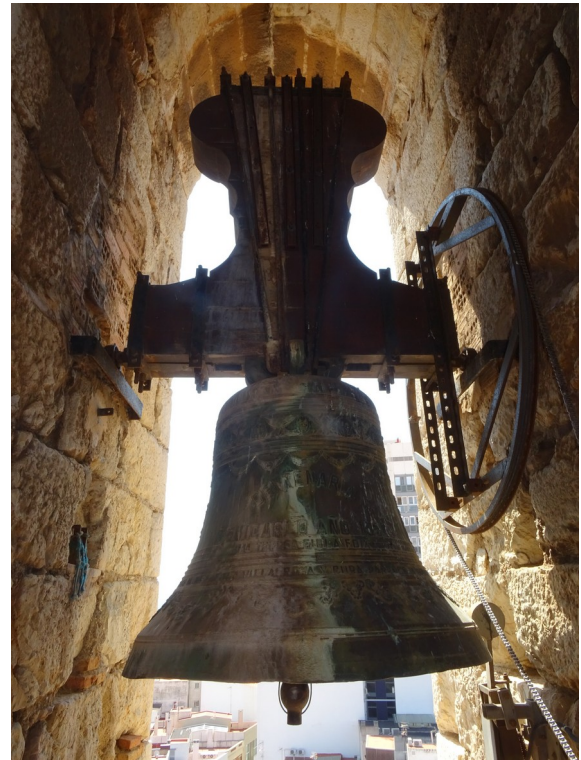
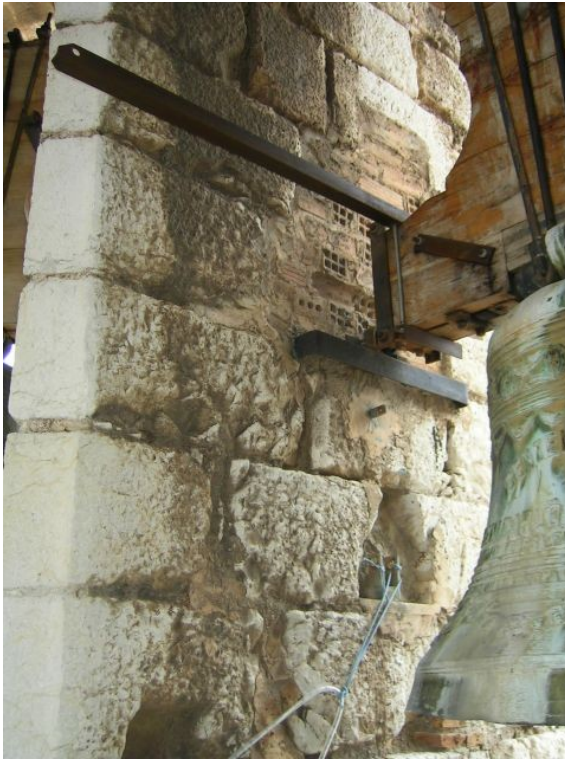
Hem observat algunes deficiències que caldria reparar, ja que la millor manera d'expressar el signe de comunitat que són les campanes és a través dels tocs manuals, interpretats per campaners formats i responsables.

Ballestes

En la restauració que es va dur a termini en l'any 2000, es van reposar les *truges* o contrapesos de fusta i es van dotar les campanes amb *ballesta* o palanca, en el costat oposat a la roda del motor d'impulsos, de manera que posant-hi una corda és fàcil de ventar o de voltejar la campana, a la manera tradicional i segura.

Aquella actuació fou realitzada per l'empresa ERMEC de Barcelona, ja desapareguda. La col·locació de les ballestes formava part de les condicions de

l'autorització de la Generalitat Valenciana en aquelles matèries de la seua competència.

En l'actualitat, la *truja* d'una de les campanes ha sigut substituïda per altra relativament semblant per l'empresa RECAM de Reus, amb un perfil diferent, cosa que caldria justificar. Però, sobre tot, la renovada i les altres han perdut, sense motiu, la ballesta que facilita el toc manual, i que ahir va suposar un esforç extra als campaners que vam actuar. No és pas un motiu estètic sinó tècnic i sobre tot perquè forma part de l'autorització inicial de la restauració.

Interruptor de sala

Preceptivament les instal·lacions han de tenir un interruptor exterior en la caixa de contactes electromecànics, de manera a desconnectar tots els mecanismes de la sala. L'interruptor no ha d'actuar ni sobre la mostra o esfera del rellotge ni sobre les campanes horàries, exclusivament sobre tots els mecanismes de la sala. Si es desconnecta, com ens van indicar, l'ordinador de la sala inferior, la mostra o esfera queda parada i tampoc sonen les campanes de la terrassa.

Ahir vam desconnectar l'interruptor, com fem abans de cada toc manual, no obstant la campana major va tocar el senyal de l'Àngelus, quasi coincidint amb els tocs manuals, la qual cosa podria haver-la esquerdat la campana o haver fet mal als campaners. L'interruptor, com hem dit, ha de desconnectar tots els mecanismes de la sala.

Contrapès de les campanes

Tot i que formen part de la diòcesi de Tortosa, aquestes no son campanes per a ventar a l'estil tradicional català, sinó per voltejar, a l'estil tradicional valencià (cal recordar què els voltejos de campanes són introduïts en la Catedral Metropolitana de València cap a 1580 i per tant formen part més que centenària de la manera de tocar les campanes al territori valencià).

La qual cosa vol dir que tenen poc de contrapès, el que significa no sols que costa molt de deixar-les invertides, tant per tocs antics com per als nous, sinó i sobre tot que quan volten peguen la segona batallada massa ràpidament, massa seguida de la primera.

En posteriors manteniments caldrà anar millorant aquest contrapès, donat que falta no menys de 30 a 100 kg per campana, en la part més altra de la *truja*.

Campana amb la cadena solta

Una de les tres campanes majors tenia la cadena solta, és a dir fora del seu lloc i per tant inútil per al toc. No la vam reposar, no fos que l'empresa de manteniment la tingués desconnectada per motius tècnics de que desconeixem.

Espera que aquestes observacions tècniques siguen tingudes en compte, per millorar la conservació, la seguretat i sobre tot la sonoritat d'un conjunt de campanes de tant interès com aquest.

Quede a la vostra disposició,

Francesc LLOP i BAYO (València 1951) és doctor en antropologia social i tècnic jubilat d'etnologia de la Generalitat Valenciana. Ha dedicat tota la seua vida professional a les campanes, els campaners i els tocs i en aquests moments coordina la web <https://campaners.com> possiblement la més especialitzada en aquests temes en tota la xarxa. Ha realitzat nombrosos registres de campanes, entre ells l'Inventari de campanes de les Catedrals d'Espanya per encàrrec del *Ministerio de Cultura*. Ha fet i ha seguit propostes de restauració en moltíssimes torres de campanes, especialment en les catedrals de València, El Pilar de Zaragoza, Sevilla, Pamplona, Huesca, Murcia o Santiago de Compostela entre altres. En els últims anys està participant en diversos programes internacionals sobre restauració de campanes, especialment a Mèxic.